

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

IDEGENFORGALOM

Idegenforgalmi adottságok szempontjából Délkelet-Európa különösen jó terület. A változatosságot több ezer méter magas hegyek, síkságok, meleg- és hidegvízű gyógyforrások, tengerparti fürdők, s az édesvízű, strandolásra alkalmas tavak (Balaton) biztosítják. A dunavölgyi államok különösen az első világháború utáni években idegenforgalmi szervek létesítésével, különböző propaganda-eszközökkel, utazási és üdülési kedvezményekkel törekedtek országukat a külföldiekkel megismertetni és megszerettetni. Egymásután jöttek létre a külföldiek kényelmét szolgáló szállók és fürdőépületek, a külföldiek tömeges áramlását pedig a nagyobb városokban rendszeresített nemzetközi vásárokkal (ipari-, mezőgazdasági-, árumintavásárokkal) igyekeztek biztosítani. A fizetési mérleg javítása szempontjából is igen fontos idegenforgalom fejlesztése érdekében a dunai államok közül főleg Ausztria, Csehszlovákia, Magyarország és Jugoszlávia áldoztak sokat, melynek eredményeképpen a külföldiek aránylag nagy számban keresték fel ezeket az országokat. Ausztria és Csehszlovákia magaslati helyeit, gyógyforrásait szívesen látogatták a külföldiek, Magyarország gyógyfürdői világhírré tettek szert, Jugoszlávia tengerpartját pedig a modern vendéglátás követelményeinek megfelelő átalakítás után, szintén számos külföldi kereste fel. Románia az idegenforgalom fellendítése érdekében nagyobb vendéglátóipari építkezésekbe kezdett, terveinek keresztülvitelét azonban a második világháború nagyrészt megakadályozta.

A külső idegenforgalom ápolásán kívül a dunai államok nem hanyagolták el a belső idegenforgalom fejlesztését sem. Ebből a célból olcsó (ú. n. filléres) vonatokat indítottak, egy-két napi üdülésre egészen alacsony és szegényebb néposztályok számára is hozzáférhető pauszárakat állapítottak meg, a fizetési szabadságok kiterjesztésével pedig széles néprétegek számára tették lehetővé az üdülést és pihenést.

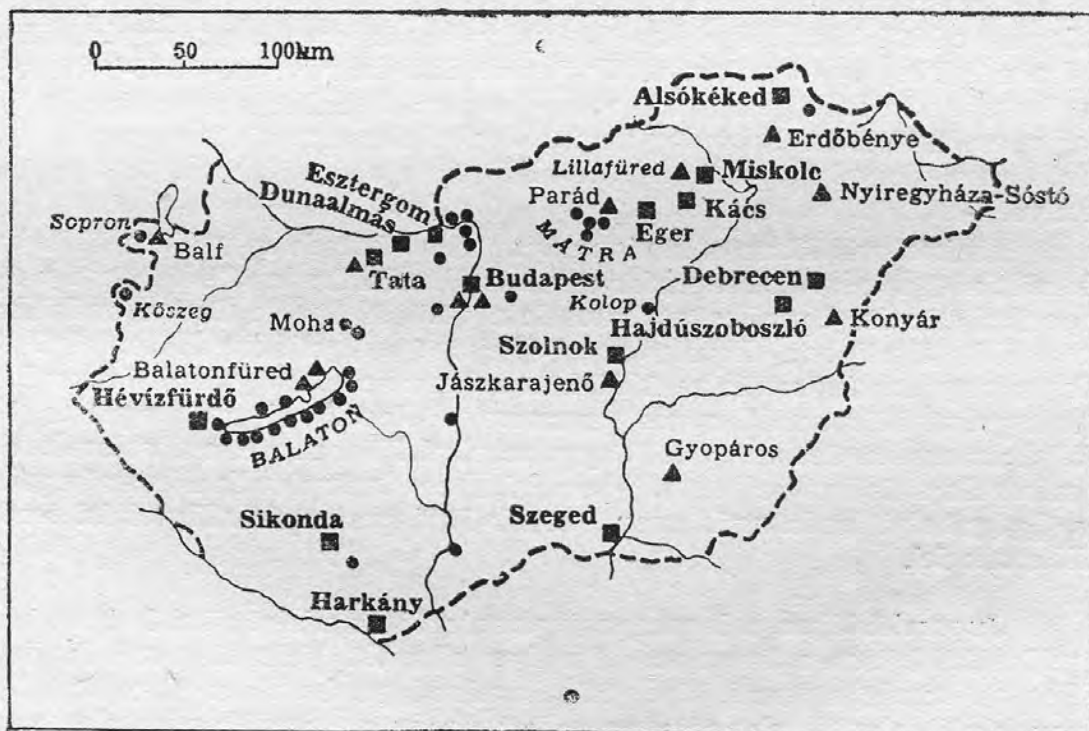
A hat dunai állam idegenforgalma más és más jellegzetességet mutat. *Ausztria* a huszas években kimondottan tömeges idegenforgalmú ország volt, főleg Németországból származó ú. n. „hátizsákos turisták” számára. A kísérlet, hogy különféle létesítményekkel a külföldi látogatók minőségét emeljék, sikerrel járt. Adóelengedéssel, beruházási hitelekkel elősegítették a szállóhelyek modernizálását, autó- és alpesi utak építését, javítását, drótkötél- és függővasutak létesítését, játéktermek berendezését stb. Ezekkel és egyes propagandával lehetővé tették, hogy komoly vásárlóerőt jelentő idegenek keressék fel az országot. Ausztria nagyszerű magaslati helyei, világviszonylatban is kiváló üdülőhelynek ismert Semmeringje és Bécs voltak a fő vonzóerők.

Ausztriában az 1920. évi alkotmány-törvény egyesítette az ország-

részek (tartományok) és egyes helységek idegenforgalmi szerveit. A szövetségi kormány az állami idegenforgalom fejlesztésére a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium egyik ügyosztályát bízta meg az idegenforgalmi ügyek irányításával és e célból alapot létesített. A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter az Idegenforgalmi Tanácsnak és az Idegenforgalmi Ügyek Bizottságának is elnöke volt. A Tanács üléseire az összes

AUSZTRIA FÜÜDÖHELYEI

MAGYARORSZÁG FÜÜDÖHELYEI

tartományi kormányok képviselőt küldöttek. A Tanács és a Bizottság egyéb osztrák idegenforgalmi tényezőkkel, mint a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium, a postafőigazgatóság és az osztrák szövetségi vasutak alapításai: az Osztrák Idegenforgalmi Szervező Rt., az Osztrák Utazási Iroda és Bécsi Vásár Rt., együttműködött. Az Osztrák Idegenforgalmi Szervező Rt. az osztrák szövetségi vasutak propagandáját látta el, továbbá monopóliummal rendelkezett a D. G. T. gőzhajóin, valamint a Duna—Száva—Adria Rt. vasútvonalain. E szervezetnek külföldi kapcsolatai voltak Londonban, Párisban, Rómában, Budapesten, Utrechtben, Stockholmban és New-Yorkban. Külön idegenforgalmi szerv működött Tirolban, Karinthiában, Alsó- és Felső-Ausztriában, Burgenlandban, Vorarlbergben és Bécsben. Ezenkívül mint magánintézmény működött a Gyógyfürdők és Gyógyhelyek Szövetsége. Ezek a szervek látták el 1937-ig Ausztria idegenforgalmi feladatát.

Bulgária idegenforgalma a harmincas években kezdett csak fejlődésnek indulni. Tengerparti városoknak, Várnának idegenforgalmi szempontból való propagálása elsősorban a szomszédos, tengernélküli államok utasainak figyelmét hívta fel, ezért pl. Magyarország tekintélyes szerepet játszott Bulgária idegenforgalmában. Általában elsősorban azok keresték fel Bulgáriát, akiknek életviszonyai költséges szórakozást nem tettek lehetővé.

Bulgáriában 1930-ban alakult meg a Bolgár Idegenforgalmi Iroda a kereskedelemügyi, iparügyi és munkaügyi minisztériumban. Ugyanabban az évben hozták létre a Bolgár Turista Egyesület kebelében az Idegenforgalmi Főtanácsot, amelynek tagjai között a kereskedelem-, ipar- és munkaügyi minisztérium, a vasútügyi minisztérium és a közoktatásügyi minisztérium képviselői, továbbá meghívott szakférfiak szerepelnek.

Csehszlovákia idegenforgalma legnagyobb részét gyógyfürdői forgalom. Az 1930 körüli években Csehszlovákia összes idegenforgalmi jövedelmének kb. 80%-a gyógyfürdők bevételeiből származott, 1927-ben pedig az összes idegenforgalomból eredő bevétel $\frac{2}{3}$ -a Karlsbadra és Marienbadra esett. A Tátra aránylag nem volt oly keresett, mint magyar uralom alatt, mert forgalmi szempontból elsősorban a magyar területekre van utalva.

Csehszlovákiában a középeurópai utazási iroda mintájára 1920-ban létesült a Csehszlovák Idegenforgalmi és Utazási Iroda (Cedok), mely egy amerikai utazási ügynökség képviselete volt. A Cedok Csehszlovákiában 22 irodát, Berlinben, Londonban, Párisban pedig fiókot állított fel. Az idegenforgalom fejlesztésére 1929-ben a kereskedelemügyi miniszter Idegenforgalmi Központi Tanácsot szervezett. Ezenkívül volt egy magánvállalkozás is: a Csehszlovák Idegenforgalmi Központ. A csehszlovák idegenforgalom fejlesztésére 1931-ben Bécsben Csehszlovák Idegenforgalmi és Gyógyhelyi Iroda nyílt meg, később Budapesten felvilágosítási irodát állítottak fel.

Jugoszláviában a legnagyobb vonzóerőt az adriai fürdőhelyek képviselik. Különösen a harmincas években sikerült jelentős számú külföldit az országba hozni. Gyógyfürdőinek idegenforgalma Rogatska Slatinan kívül jelentéktelenné zsugorodott, még a nagyobb városok, mint Zágráb, Belgrád, Ljubljana, Maribor, Szarajevó idegenforgalma is túl-

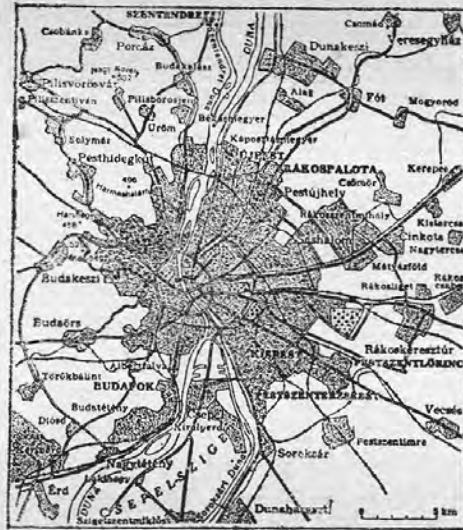
VARSO ÉS KÖRNYÉKE

BÉCS ÉS KÖRNYÉKE

BUKAREST ÉS KÖRNYÉKE

BUDAPEST ÉS KÖRNYÉKE

PRÁGA ÉS KÖRNYÉKE

BELGRÁD ÉS KÖRNYÉKE

szárnyalta a gyógyfürdők vendégjárását. A magaslati gyógyhelyek: Bled, Kranjska, Gora és Plitnica voltak a látogatottabbak. Ebben az országban is, mint Bulgáriában csak a nyári hónapok hoznak jelentős idegenforgalmat, a tengerparti fürdők (Dubravnik, Cirkvenica, Rab stb.) is csak nyáron keresettek.

Jugoszláviában az idegenforgalom fellendítése érdekében 1920 után három idegenforgalmi szerv létesült: egy központi idegenforgalmi szerv, egy helyi szervezet és egy országos utazási és idegenforgalmi társaság, melyek a hivatalos idegenforgalom, az utazási forgalom és a vendéglátóipar kérdéseivel foglalkoztak. Ezenkívül a kereskedelem- és iparügyi minisztérium kebelében működött az „idegenforgalom fejlesztési osztály“, s meg kell még említeni a kormánytól támogatott magánjellegű „Putnik“ utazási irodát, amelynek monopóliuma volt a jugoszláv államvasutak menetjegyeinek eladására és amely minden fontosabb jugoszláv városban fiókkal rendelkezett (Split, Ljubljana, Sarajevo, Dubrovnik, Cetinje, Zágráb). Végül több egyesület és szövetség is foglalkozik idegenforgalmi kérdésekkel.

Magyarország idegenforgalmi vonzóereje a gyógyulás, üdülés és szórakozás lehetőségeit egyesíti magában. Magaslati üdülőhelye ma kevés van. A különböző kiváló hatású gyógyvizek, főképpen az édesvizű, nyári fürdőzésre alkalmas Balaton (Közép-Európa legnagyobb tava), az Alföld jellegzetes különlegességei, pl. Hortobágy, Bugac pusztai élete, mint látványosság, a világhírű délibáb, s különösen Budapest fürdőváros gyógyerejű forrásai, gazdag hőforrásai, strandjai, stb., a külföldi vendégek minden irányú igényét kielégítették. Magyarország nyári és téli idegenforgalma ennek folytán egyaránt jelentős.

Magyarországon a MÁV-nak 1884-ben létesült hivatalos városi menetjegyirodája 1902-ben Idegenforgalmi és Utazási Vállalattá alakult át. Ennek a vállalatnak a kibővítéséből keletkezett 1927-ben a ma is működő „Ibusz“: Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Rt. Az 1928-ban létesült Országos Idegenforgalmi Tanács 1936-ban átalakult a ma is működő Országos Magyar Idegenforgalmi Hivatallá (OMIH), mely jelenleg a Kereskedelmi és Szövetkezeti Minisztérium idegenforgalmi szakosztályával párhuzamosan működik. Az Országos Idegenforgalmi Bizottság a Magyar Idegenforgalmi Szervek véleményező és irányító hatósága. Az országos szerveken kívül igen eredményesen működik Budapest Székesfőváros Idegenforgalmi Hivatala. Társadalmi alakulat a Balatoni Intézőbizottság (BIB); célja az idegenforgalom ügyének társadalmi vonalon való támogatása. Nem működnek már a Magyar Vendégforgalmi Szövetség, a Magyar Idegenforgalmi Érdekeltségek Szövetsége, valamint Budapest Fürdőváros Egyesület. Igen fontos szerepet tölt be az idegenforgalom, de főként a világhírű budapesti gyógyfürdők propagálásával a Budapesti Központi Gyógy- és Üdülőhelyi Bizottság.

Míg Ausztria, Csehszlovákia és Magyarország idegenforgalma főleg a gyógyulást, vagy üdülést keresőkből állt, Bulgáriában és Jugoszláviában pedig vegyesen üdülés és szórakozás irányában alakul az idegenforgalom, addig *Románia* kimondottan a vendég szórakoztatására fektette a fősúlyt. Különösen a második világháborút megelőző években Constanza, Sinaia üdülőhelyeken főleg a játékkaszinók vonzották az idegeneket.

JUGOSZLÁV GYÓGYFÜRDŐK

BALATON ÉS KÖRNYÉKE

Románia a páriszkörnyéki békével odaítélt Erdély idegenforgalmi adottságait még nem használta ki. Érdekes kísérlet volt, hogy a szállodákban bevezették a fokozatosan csökkenő napi penziót, vagyis a külföldi látogató tartózkodási idejének hosszúságához mérten fokozatosan kevesebbet fizetett a szobáért és ellátásért.

Romániában 1926-ban alakult meg a romániai Touring Club, mely több más egyesülettel karöltve végezte az idegenforgalmi teendőket, majd 1930-ban a munka- és egészségügyi minisztérium keretében felállították az Idegenforgalmi Hivatalt, amely alá az üdülő- és fürdőhelyek felügyelő-ségei tartoztak. Alakult Romániában egy magánintézmény is „a külföldiek romániai utazásainak megkönnyítésére”, amely azonban csak alkalmilag, nemzetközi kiállítások rendezésekor működött. Romániában az idegenforgalmi szervezetek, ellentétben a többi dunavölgyi államokéval, általában decentralizálva vannak.

A négy főbb dunavölgyi állam külföldi látogatóinak százalékos megoszlását származási országok szerint 1930-ban az alábbi táblázat mutatja:

	Ausztria	Csehszlovákia	Jugoszlávia	Magyarország
	összes külföldi látogatóinak %-a érkezett			
Németországból	53.6	48.5	16.1	14.8
Ausztriából	—	12.9	28.3	15.6
Csehszlovákiából	12.9	—	20.4	16.5
Jugoszláviából	3.1	1.2	—	4.9
Magyarországból	11.4	6.8	10.3	—
Romániából	1.8	—	1.4	15.9
Olaszországból	2.1	0.3	5.6	3.8
Franciaországból	0.9	0.9	—	2.2
Nagy-Britanniából	2.8	1.1	1.8	3.6
Az USA-ból	3.6	2.0	2.0	9.9
Egyéb országokból	7.8	26.3	14.1	12.8
	100.0	100.0	100.0	100.0

Érdekes, hogy Magyarországot 1930-ban aránylag több amerikai és angol látogatta meg, mint Ausztriát, Csehszlovákiát és Jugoszláviát együttvéve. Magyarország tengerentúlról származó idegenforgalma egyébként a későbbi években is állandó emelkedést mutatott.

Az idegenforgalmi szempontból legfontosabb négy dunavölgyi állam idegenforgalma az 1932/1937. évek átlagában és az 1937. évben a következőképpen alakult:

	Külföldi látogatók		A külföldiek által eltöltött éjszakák		Egy külföldi vendég által átlag eltöltött éjszakák	
	1932/1937. évek átlagában	1937-ben	1932/1937. évek átlagában	1937-ben	1932/1937. évek átlagában	1937-ben
Ausztria	965.353	1,222.900	6,276.200	6,831.400	6.5	5.6
Csehszlovákia	481.089	498.000	3,310.009	5,200.000	6.9	10.4
Jugoszlávia	228.795	273.897	1,369.702	1,430.954	6.0	5.2
Magyarország	201.633	271.074	676.425	828.488	3.4	3.1

A táblában közölt adatok 1932/1937. évek átlagát és az 1937. év adatait mutatják. A dunai államok idegenforgalmi szempontból való megítélésének céljából legalkalmasabb évnek az utolsó békés esztendő, 1937. látszik. 1937-ben a legtöbb külföldi látogatót Ausztria látta vendégül.

Ausztria után az idegenforgalom jelentőségének sorrendjében Csehszlovákia, Jugoszlávia, majd Magyarország következik. Románia adatai csak hozzávetőlegesek, mert nem rendelkezik rendszeres idegenforgalmi statisztikai felvétellel. Ezek szerint Romániában 1937-ben hozzávetőlegesen 200 ezer külföldi vendég fordult meg, akik kb. 1 millió éjszakát töltöttek az országban és így átlag egy külföldi vendég 5 éjszakát tartózkodott Romániában. Bulgária 1937-ben 30 ezer külföldi vendéget fogadott, akik 150 ezer éjszakát töltöttek az országban.

Az idegenforgalmi szempontból legfontosabb négy dunavölgyi állam fővárosának idegenforgalmára vonatkozó 1937. évi adatokat az alábbi összeállításból láthatjuk:

	Külföldi látogatók száma	A külföldiek által eltöltött éjszakák az 1937. évben	Átlagosan egy külföldi vendég által eltöltött éjszakák
Bécs	337.259	2.700.000	8.0
Prága	106.000	600.000	5.7
Belgrád	30.000	100.000	3.3
Budapest	182.747	653.363	3.6

A dunai államok idegenforgalmi pénzügyi mérlegére vonatkozó adatokat az alábbi összeállítás ismerteti:

	Külföldi utasoktól származó bevétel mint nyereség		Külföldre utazók kiadása mint veszteség		Idegenforgalmi mérleg (a bevétel [+], vagy a kiadás [-] többlete) az	
	1927/1929	1935/1936	1927/1929	1935/1936	1927/1929	1935/1936
é v e k á t l a g á b a n						
millió régi aranydollár						
Ausztria	39.6	—	8.7	—	+30.9	—
Bulgária	0.4	0.5	1.4	0.9	— 1.0	—0.4
Csehszlovákia	22.6	11.0	20.2	12.2	+ 2.4	—1.2
Jugoszlávia	7.0	1) 4.2	6.7	1) 2.1	+ 0.3	1) +2.1
Magyarország	3.1	3.9	8.0	4.9	— 4.9	—1.0
Románia	2) 3.0	—	2.1	—	+ 0.9	—

1) 1935-ben. — 2) 1929-ben.

CSEHSZLOVÁKIA FÜÜDŐHELYEII

A hat dunai állam idegenforgalmából származó bevételek és kiadások alakulásából kitűnik, hogy az 1927—1929. évek átlagában aktivitás szempontjából csak Ausztria idegenforgalmi mérlege jelentős, bevétele a külföldi utasoktól több mint az 5 államé együttvéve.